

„Mert nálad van az élet forrása, a te világosságod által látunk világosságot”

Kapcsolódások a lelkigondozói beszélgetés spirituális dimenzióihoz

■ JOHANN GYULA

DOI: 10.61894/LP.2025.100.11.1

Evangelikus Hittudományi Egyetem
Diakóniai Képzési Központ
lelkész, mentálhigiénés szakember, mesteroktató
E-mail: gyula.johann@lutheran.hu

► A teológiai-biblikus perspektívában dolgozó lelkigondozó szakemberek számára Isten jelenléte valószínűleg megélt, megtapasztalt gyógyító dimenziót jelent, amelyben a találkozásokon, beszélgetéseken keresztül (Isten–lelkigondozó, Isten–lelkigondozott, lelkigondozó–lelkigondozott) átalakulnak diszfunkcionálisan működő struktúrák, oldódnak régóta fennálló és egyre keményedő elakadások. Újra és újra visszalépve az élet forrásának közelébe, élet támad egy olyan „szeretközegben”, amely mély elfogadást, közösséget, intimitást (közelséget), életvágyat, egyensúlyt és gyógyulást közvetít a kliens¹ és a segítő számára. Valódi istentisztelet ez a helyzet különféle liturgikai, homiletikai, poimenikai, eucharisztikai szempontok és elemek jelenlétében, Isten szeretetében.

Dolgozatunkban két olyan lelkigondozói témában mélyedünk el, amelyek a lelkészi beszélgetések között valószínűleg megjelennek. A gyászolók támogatásával foglalkozó rész kicsit bővebben járja körül a releváns szempontokat, a keresztlői beszélgetés témafelvetése többféle továbbgondolási lehetőséget hagy a lelkigondozói folyamatot illetően. Fókuszba helyezzük az istenkapcsolati-spirituális kontextust. Olvasónkkal együtt keressük az érzékeny, értő jelenlét és figyelem lehetőségeit.

Kulcsszavak: jelenlét / lelkigondozás / gyógyító kapcsolatok / érzelmek / Isten szeretete

Isten jelenlétében

Ha a lelkigondozói kapcsolatra tekintünk, akkor azt mondhatjuk, ott járunk a gyógyító folyamatban a spirituális dimenzió megélése segítségével, ahol az ég és a föld összeér bennünk, ahol a Szenttől, a Gyógyítótól megérintődve megnyílik az ég, és mindig új lehetőség nyílik a továbblépéshez. „Sokféleképpen leírhatnánk az alapenergiáját ennek a közös útnak, de talán a legerőteljesebben és röviden a kapcsolódás szó a legkifejezőbb. A *self* oldaláról megközelítve: kapcsolódom Istenhez, önmagamhoz,

¹ A kliens szót a lelkigondozói szakirodalomban általánosan használt terminus technicusként alkalmazzuk a lelkigondozott megjelölésére a tanulmányban.

másokhoz, a világhoz. Kapcsolódom és közben reflektálok arra, ahogy ebben a folyamatban benne vagyok. Olyan út ez, amelyen mindig valami történik, valami új születik, vagy éppen a régi csillan meg valami új fényben. A spiritualitás folyamatos találkozás, születés, dinamikus valóság, a *dünamisz*, a Lélek lüktetése bennem.” (ROSTÁNÉ RIEZ – JOHANN 2025, 261. o.)²

A következőkben két, első ránézésre nagyon más érzelmi-kapcsolati kontextusban megélt helyzeten keresztül fogjuk bemutatni azokat a szempontokat, amelyek megjelennek, érintődnek a kísérés során, amikor a lelkész a spiritualitás terében lelkigondoz. Összetett, személyes érintődéseket is hordozó, folyamatos jelenlétet és háromfelé irányuló figyelmet, integrálást igénylő folyamatok ezek.

A „miérték” ideje – Gyászolók mellett

A lelkési praxisban a temetésre készülő gyászolókkal folytatott beszélgetés fontos szerepet tölt be. Van, amikor előre egyeztetett időpontban érkeznek a gyászolók az irodába, van, amikor spontán, akár a leghetetlenebb órák is csöngetnek. A beszélgetés a temetésre készülés fontos része, ugyanakkor az emberi léleknek számtalan olyan vetülete nyílik meg ebben az egzisztenciálisan nagyon mély rétegeket érintő helyzetben, amely a kliens életútját kísérő érzések, félszavak, tudások, félelmek, rítusok összetett struktúráját közvetíti. A lelkész számára komoly dilemma, hogy a temetés eseményére irányuló konkrét készülés és a gyászolóval folytatott lelkigondozói beszélgetés mennyire valósulhat meg ebben az egy órában. A tapasztalat azt mutatja, hogy sokan hálásak azért, ha a temetés után a lelkész felkeresi őket, és lelkigondozói érzékenységgel kíséri a gyászukat egy akár több alkalomból álló folyamaton keresztül.

A gyászfolyamat szakaszaira gondolva meg kell állapítanunk, hogy a temetés praktikus kérdéseivel foglalkozó beszélgetések kevésbé alkalmasak a lelkigondozói támogatásra. A veszteségével küzdő ember, aki a temetés konkrét feladatai között éli ezeket a napokat, igyekszik mindent a lehető legpontosabban megtervezni és előkészíteni. Ebben a folyamatban valóban a temetés mint „esemény” konkrét, gyakorlati kérdései, a liturgia részei, a búcsúztatás elképzelése áll a középpontban. A gyászolónak tartania kell magát, hiszen különféle emberekkel és helyzetekben szükséges a temetés részleteiről egyeztetnie. A gyász folyamatának ezt a részét ezért is hívjuk *kontrollált* (vö. BODÓ 2013, 159–186. o.) szakasznak. Jellemzője a temetésre irányuló tudatos, célorientált attitűd mellett egyfajta elfojtott, diffúz érzelmi motiváltság, amely a tagadási fázist követően – sokszor kontrollálhatatlanul – bukkan elő, többek között akár düh és harag formájában is. Irányulhat a gyászolóra önmagára, családtagokra, Istenre, de akár a lelkészre is.

Ebben az érzelmi fókuszú állapotban különösen is megfontolandó, hogy milyen módon tud a lelkész egyfajta lelkigondozói szerepben támogatást adni a hozzá fordulóknak. Nézzünk meg egy sokak számára ismerős példát erre a helyzetre.

Beszélgetés a temetés után

A temetés utáni (a búcsúztatási adatok felvétele és a temetés utáni második találkozás) lelkigondozói beszélgetésre a lelkési hivatalban vagy a kliens lakásában kerül sor általában. Ha a hivatalban találkoznak, annak van egy irodai, hivatalos karaktere, a kliens jön el a lelkészhez, ezzel egyben jelzi

² Hivatkoznak Kővári Magdolna SSS *A remény spiritualitása* előadására. Elhangzott Pannonhalmán 2025. március 31-én.

a segítségkérési igényét is. Ebben az esetben azzal a már meglévő emocionális-kognitív tartalommal érkezik, amely ehhez a helyhez köti, akár több korábbi találkozásra is gondolva.³ Amennyiben a gyászoló lakásában kerül sor a beszélgetésre, elmondhatjuk, hogy ez egy olyan intim körön belülről lépést jelent a lelkigondozó számára, amely nemrégiben éppen mélységesen megsérült. Minden ilyen jellegű belépés magában hordozhatja a találkozás mélységének kiszámíthatatlanságát is. A kliens megéli, hogy eljöttek hozzá, nem marad egyedül a gyászával, fontos mások számára. „...mezítelen voltam, és felruháztatok, beteg voltam, és meglátogattatok, börtönben voltam, és eljöttetek hozzám.” (Mt 25,36)

Egy konkrét beszélgetés dimenziói⁴

Az előzményekről röviden

A lelkész: A kliens érkezése előtt – ideális helyzetben – végiggondolja az általa ismert információkat, a kapcsolatfelvétel jellegzetességeit és azokat a tényezőket, amelyek esetlegesen hatással lehetnek a beszélgetés menetére. Átgondolja a temetés konkrét eseményét, emlékezve a gyászolók jelenlétére is, és imádkozva készül a gyászával hozzá érkezővel való találkozásra.

A kliens: A lelkési hivatalba megérkezve leül a kínált ülőhelyre. Hozza magával mindazt, amit eddigi életében az egyházzal, a gyülekezettel kapcsolatban megélt, amit a lelkésszel ismerve gondol róla és általában a lelkészekről. Amennyiben nem ismeri a gyülekezetet, a lelkésszel, akkor arra a „kapott tartalomra” épít, amit az eddigi élete folyamán hordozott magával, és amit a temetés kapcsán a lelkész jelenlétével kapcsolatban megélt.

Elindul a beszélgetés, és talán a második-harmadik mondatban elhangzik a kérdés, hogy miért vette el tőle a szerettét az Isten. Sokunk számára jól ismert kérdés ez, amely lehetőségeket hordoz a lelkigondozói-gyógyító beszélgetés indulásához. Járjuk körül ezt a kulcsfontosságú kérdést, néhány lelkigondozói szempontot figyelembe véve.

A kérdés

A lelkigondozói beszélgetést minden esetben (ahogy az élet minden pillanatát is) az élő Isten jelenlétében éljük és látjuk. Ezzel a jelenléttel számolunk tehát a különféle interakciók és megjelenő dinamikák mentén is. Amikor elhangzik a „Miért vette el tőlem őt az Isten?” kérdés, akkor érdemes a lelkigondozónak meghallani, megérezni a gyászoló valóságos érzéseit, amelyek a kérdés mögött rejljenek.

A kliens: Lelkében biztosan jelen van a csalódottság, a fájdalom, a tehetetlenség, az Istennel szembeni düh, az esetleges önvád és egyfajta büntudat is. A kérdése mögött meghúzódik, hogy egyedül maradt, esetleg a „lezáratlanság” mint hiány is nyomasztja (ha esetleg nem tudott elbúcsúzni). Sokszor hitkérdéssé is válhat ez a mondat: „Annyira bíztam Istenben egész életemben, ő pedig most ezt teszi velem...” Vagy: „Annyit imádkoztam, hogy gyógyuljon meg a szerettem, és Isten valamiért engem büntet, és azért vette el tőlem...” A kérdésünket a legtöbb lelkész így is ismeri: Miért büntet engem az Isten? (SZENTMÁRTONI 1997,

³ Érdemes arra is gondolni, hogy a gyülekezeti tagoknak valószínűleg a korábbi lelkésszel is voltak kapcsolatai, beszélgetései, akár ugyanabban a helyiségben, ahol most egymás mellett ülnek. Sokszor előfordul, hogy a korábbi lelkésszel kapcsolatos megéleseit vetítik rá az új lelkészre, akár évtizedek távolából is.

⁴ Több, magyar nyelven elérhető kiadvány is foglalkozik a lelkigondozói beszélgetés szakaszaival. Pl. FERRIS 2004; FABER–SCHOOT 2002; SZABÓNÉ LÁSZLÓ 2023.

107. o.) Egy rövid kis kérdés, amelyben ennyiféle, a gyászoló mindennapjait meghatározó fontos érzés okoz egyfajta állandó, de kiszámíthatatlan dinamikai kontextust. A lelkészben Isten emberét látja, akinek Isten dolgairól megfellebbezhetetlen tudása van (ezért is beszél erről hétről hétre a templomban). Ha pedig Isten embere, akkor a kérdésnek lehet egy számonkérő karaktere is, időnként akár a lelkészre vetített dühvel is.

A lelkész: „Válaszolniom kell!” Talán ez lehet az első, leginkább megmozdító gondolat. Megvédeni az embereket a Fiát áldozó Istent ebben a helyzetben (is), egyúttal pedig megnyugtatni a klienst, hogy ő most a veszteségével küzdve valószínűleg még az Istenhez kötöttségében is megrendülve keresi az ő Urát. A lelkészben is bizonyosan sokféle érzés jelenik meg a mondatot hallva: értetlenség, de akár a védekezésre kényszerített dühe is megjelenhet (arról prédikál hétről hétre a templomban, koporsók mellett, hogy Isten mennyire szereti az embert). Esetlegesen a státusza megkérdőjelezését látja benne, vagy a lelkészségének a kompetenciavesztését, egyfajta hitelvesztést, hiszen ő is csak keresi itt a válaszokat, nincs biztos tudása a miértekről. Esetleg megérinti saját maximalizmusának csorbulása vagy éppen látni hatalomvágyának megkérdőjelezése, hiszen erre a kérdésre nem lehet válaszolni (a lelkész pedig azért lelkész, hogy minden Istennel kapcsolatos kérdésre valamilyen válasszal próbáljon szolgálni). Sok temetést végző lelkész számára akár saját hitkérdésként is megjelenhet, hogy Isten tulajdonképpen mit is vár tőle ezekben a helyzetekben.⁵ Egy ilyen egzisztenciális mélységű kérdés nagyon mélyre tud menni a lelkészben is, saját feldolgozatlan gyászérintettségai aktivizálódhatnak és plusz tartalomként megjelenhetnek ebben a hármas, Isten–lelkigondozó–kliens által megteremtett, megélt terápiás térben.

Isten: Mi az, amit róla ebben a helyzetben a Szentírást felidézve, a kegyelmi ajándékaiban részesülve, az élő ige bizonyágtételéből megélve elmondhatunk? Isten mindeközben *kapcsolódik* a lelkészhez, a gyászolóhoz abban a térben, amelyben ők a maguk lelki, kognitív-mentális tartalmaikkal vannak tudatosan vagy tudattalanul jelen. Azt is tapasztaljuk, hogy ez a kapcsolódási dinamika ennek a találkozásnak minden szintjén megjelenik. Olyan gyógyító tér jön létre ezáltal, ahol lelkész és lelkigondozott egy kicsit kiléphetnek, eltávolodhatnak a materiális, földi meghatározottságunkból adódó keretektől, és részeseivé válnak azoknak a transzcendens összefüggéseknek, struktúráknak, amelyek az élet értékét minden emberi értelmet meghaladóan validálják.

A válasz

A kliens: Bár a kérdése egyértelmű és formailag választ sürgető, mégis érezzük, hogy nem intellektuális választ vár, hanem szeretné, ha megértenék. A jelenléte, az igénye a beszélgetésre is ebbe az irányba mutat. Érzékelhető a diffúz érzelmi motiváltság, amely megjelenik a kérdés fűtöttségében – miközben inkább érzelmi-kapcsolati, mint szemantikai értelemben vett választ remél. Sokat küzd ezekben a napokban-hetekben azzal, hogy valóban érezheti-e azokat az érzéseket, amelyek megjelennek benne. Érezheti-e dühöt, haragot másokkal, Istennel szemben? Talán meg sem fogalmazza ezt a dilemmát, azonban a gondolatait, hangulatát ezek az érzések dominálják. Nem véletlenül nem érintik meg azok a támogatásként elhangzó mondatok a környezetéből, hogy „ez az élet rendje, most már a magad útját kell járnod”.

⁵ A szolgálati időmben kerültem olyan helyzetbe, hogy a nehéz betegséggel otthonukban ápolt testvérekhez nem szívesen hívtak, mert arra gondoltak, hogy ha a lelkész a betegsége közben valakit felkeres az otthonában, annak már nincs sok ideje hátra... Meglehetősen összetett ennek a mentalitásnak a háttere, de nagyon frusztráló, amikor a lelkészre mint gyászmadárra tekintenek – nagy kihívás ezekben az esetekben az esetlegesen későbbi temetésen megfelelő érzékenységgel a család mellett állva, de egyértelműen, nyíltan hirdetni a feltámadás evangéliumát.

Benne van ebben az akcidentális krízisben, és összetett támogatási interakciókra van szüksége ahhoz, hogy megélve a krízis mélységét, erőt gyűjthessen a továbblépéshez. Vár valamit Isten embe-
rétől, ami az összetört biztonságában megtarthatja, amit – az élet kézzelfogható jeleként – forgathat
magában (BAKK-MIKLÓSI – HÉZSER 2023, 369. o.).

A lelkész: Ilyen helyzetben a válaszadás nem egyszerű, hiszen a gyászoló kérdésében ott rejlik a
személyes fájdalom, a veszteség súlya és az istenképben bekövetkezett esetleges változás, törés. A lel-
kész számára fontos, hogy ne adjon kész, sablonos választ, hanem őszinte odafigyeléssel, empátiá-
val és türelemmel forduljon a kliens felé. A Pascalnak tulajdonított mondás: a szívnek vannak érvei,
amelyeket az ész nem ismer, különösen igaz lehet itt, hiszen a gyászban elsősorban nem a racionális
magyarázatok hoznak enyhülést, hanem a szeretetteljes jelenlét és a közös imádságos tér megélése.

Ennél a pontnál szólnunk kell arról a kérügmátikus alapállásról, amelynek alapján a lelkész – a leg-
jobb szándékkal, az alkalmas és alkalmatlan időre vonatkoztatott bizonyágtétel szentírásbeli való-
ságával számolva – keresi a beszélgetés közben azokat a bibliai igéket, amelyeket ebben a helyzetben
megfelelőnek tart arra, hogy a gyászoló ezeket végiggondolva, -imádkozva Isten segítségére találjon
általuk. Azt gondoljuk, hogy a jelen lévő Istenben bízva, a Szentlélekre hagyatkozva megengedhetjük
magunknak – a kliensünk érdekében –, hogy ne nekünk kelljen megoldanunk a problémáját. Azon-
ban fontos szem előtt tartani: a lelkészben felmerülő szentírási igékben ott vannak a saját igetapasz-
talatai, megélései. Alapvetően róla-neki szóló igékről-üzenetekről van szó, amelyek ezért az ő szemé-
lyes tartalmait is behoznák most ebbe a beszélgetésbe, ahol a gyászoló személyes tartalmait vannak a
fókuszban. A megszólított nem értené, honnét kerülnek elő ezek a gondolatok, hiszen a lelkész inspirá-
cióiból jönnek, még ha olyan ismerősnek is tűnnek időnként (vö. SZABÓNÉ LÁSZLÓ 2023, 142–143. o.).

A lelkész ebben a helyzetben – értve, hogy a veszteségről és az Istenről szóló kérdés egy nagyon ösz-
szetett érzelmi és kognitív kontextus „eredménye” – érzi, hogy a lelkigondozói eszköztár segítségével tud
valójában kapcsolódni a szenvedés nyomását átélő klienséhez (FABER–SCHOOT 2024). Ahhoz, hogy egy-
fajta választ fogalmazzon meg, szükséges egy „pillanatra” megkérdeznie a jelen lévő Mesterét, hogy mit
üzen neki ezen a szenvedő emberen keresztül (WICKS 2023, 57. o.). Ez a kérdés nyitja ki azt a gyász körül
összeszűkülő teret, amelyet a haláleset, a temetés, a gyász teremtett meg. A tér kinyitása komoly lehetőség
a gyászoló kliens számára, mert plusz teret, időt, szempontokat kaphat ahhoz, hogy szabadon eldönthes-
se, a fájdalmát hogyan szeretné megélni, gyászára milyen módon, milyen pozícióból szeretne rátekin-
teni, hogyan szeretne beszélgetni róla. Amikor a lelkész szinte csak azt éli meg ezekben a beszélgetésekben,
hogy a kliens válaszokat akar kapni tőle, akkor érdemes ezt olyan jelként tekinteni, amely figyelmeztet
arra a veszélyre, hogy kliensét csupán a lelkész saját válaszkészítései motiválják az állandó kérdezésre.

Isten: Ismét van néhány olyan megélés Isten jelenlétéről, amely teljessé teszi ezeket a beszélgetése-
ket. Ahogy a mindenható örök Isten Jézusban emberi testben mutatkozott meg a világ számára, úgy itt
is megtapasztalhatják a beszélgető felek azt, hogy az Örökkévaló jelenléte ebben az emberi mértékkel
nézve is beszűkülő helyzetben érezhető, megélhető, és az ő jelenléte önmagában hordozza az érzelmek
és a gondolatok mérhetetlen mélységének megjelenését is. Lelkigondozó és gyászoló együtt élhetik
meg azt, hogy az életük – a veszteségeikkel, fájdalmaikkal, megnyugvásaikkal, békességeikkel – egy
nagy, számunkra felfoghatatlan rendszer részeként felszabadítanak minket a testi élet néhány éves-
évtizedes megkötözöttségei alól. Mindenek ellenére is van értelme a földi, emberi életünknek – üzeni.

Nézzünk meg ebben a helyzetben néhány válaszlehetőséget.

- „Nagyon sajnálom, hogy ezt kell átélnie.” Talán egy olyan együttérző mondat lehet ez, amely
egy zaklatott beszélgetés elején segíthet a megnyugvás, a biztonság, a bizalom kialakítása irányában.

• „Nagy súlya van a fájdalomnak...” A lelkigondozó itt „kiválaszt” egy, a gyászolóban jelen lévő releváns érzést, és egyszerűen – minden plusz szó, tartalom nélkül – visszatükrözi a kliense számára. Mivel nem kerül bele semmi olyan tartalom, ami a lelkigondozóhoz köthető lenne, ezért a kliens a magában megélt érzését hallja az interakcióban, és ezt felhasználva léphet a következő gondolata, érzése, mondata irányába. Akár úgy is tűnhet, hogy a gyászoló nem kap olyan segítséget, amelyet jól végiggondolhat – ám sokkal inkább úgy látjuk, alkalmassá válik a beszélgetésben való közös haladásra, mint egy őt komolyan elgondolkodtató, egyszersmind az érzéseit háttérbe toló válasszal. A lelkész megérezheti, hogy ez a helyzet még messze van attól, hogy az örök élettel kapcsolatos hitvallásos gondolatait „elrejtse” a válaszában...

• „Sajnos még a válaszokat sem lehet ebben a helyzetben megtalálni...” A lelkigondozó itt azt a zavaros érzelmi, beszűkült tudatszintet szólítja meg, amellyel a kliense jelen van. Ez a rövid mondat komoly empatis interakció, hiszen a gyászoló emocionális-kognitív világába belehelyezkedve, hallva a „provokatív” kérdést, nem enged annak a késztetésének, hogy a kliensének ebben az elesett állapotában arra lenne leginkább szüksége, hogy jó válaszokat adjon neki, egyszersmind magához ragadja a kezdeményezést. Reflektál (tudatosítja) erre a késztetésére, és tudatosan ott marad a gyászoló mellett az ő szintjén, az ő útján. A kliens gyászának az útja ez, ahol mi kísérőként tudunk mellette lenni. (Hogyan vezessünk valakit a maga életútján úgy, hogy közben megőrizhesse a saját életének a szabadságát, tempóját, ritmusát...) ⁶

Nézzünk meg még egy jellemző beszédfordulatot.

• „Mi lesz velem most, egyedül maradtam...” A *kliens* tényleg tele van kérdésekkel, amelyeknek paradox módon nincs szükségük válaszokra – hiszen valószínűleg meg sem tudná hallani őket. Mégis, fel kell tennie újra és újra őket, magának, másoknak. Arra van szüksége ebben a helyzetben, hogy mellette maradjanak a küzdelmében, hogy a dilemmáit értő szívvel meghallgassa valaki, elfogadja őket, és ne akarja megmagyarázni a megmagyarázhatatlant. A gyászolók, akik ezt a kérdést felteszik, gyakran nem egyedül élnek, mégis úgy élik meg a veszteségüket, mintha a családon belül élve is egyedül maradnának. Jellemzően a hosszú időt együtt töltött házastársak élnek át hasonló érzéseket, akiknek az élete nagyon szorosan összefonódott. Esetleg olyanok, akik hosszabb ideig ápolták a betegségében szerettüket, akit most elveszítettek, és ezzel nagyon is közel jön a kérdés: mi lesz nélküle az ő életükkel? Mit tud nekem erre mondani? – kérdezi, közben azonban azt éli meg, hogy éppen nincs egyedül, mert van valaki, aki rá figyel, aki neki adja az idejét, az Istenre figyelő attitűdjével motivált a segítségben, akinek elmondhat mindent, amivel most olyan magányossá vált.

A *lelkész*: Ez már a második kérdés (vagy akár a sokadik a beszélgetés során), és egyre nagyobb a kísértése annak, hogy valami tanácsot adjon a gyászolónak. Azért fokozódik ez a késztetés, mert minden újabb kérdés mintha azt közvetítené, hogy azért kérdez a kliens, mert nem kap válaszokat. Ez így is van – azonban rögtön meg kell jegyeznünk, ha tőlünk kapna választ, az olyan lenne, mint ha ezzel „betömnénk a száját”, és ezután már nem kereshetné a sajátját. A kérdései megfogalmazása a maga számára elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy körbejárja különböző szinteken a saját aktuális érzelmi állapotát. Újabb szempontok, nézőpontok keresése is megjelenik a kérdések mögött, amelyek fokozatosan tágitják a problémájával kapcsolatos értelmezési keretét.

A kérdésre adott válaszban különösen fontos, hogy a lelkész ne próbálja azonnal „megjavítani” vagy megoldani a helyzetet, hanem inkább teret adjon a gyászoló kétségeinek, bizonytalanságának, félelmeinek. Fontos a lelkigondozónak tudatosítani, hogy ahhoz, hogy a kliense megélhesse a gyásza valóságát, szüksége van ezekre a mély, egzisztenciális súlyú és hatású megélésekre, és éppen ezek-

⁶ A mélyülő krízisben viszont direkt interakciók lehetnek szükségese!

ben a nehéz pillanatokban válik igazán értékessé a támogató, együttérző jelenlét. Nagy kihívás a lelkész számára benne maradni abban a térben, ahol a kliens szenved, és látszólag hagyni, hogy szenvedjen. Persze reflektálnia kell erre az aktivitási késztetésre is önmagában, megértve, hogy a szenvedéstől nem a válaszain keresztül tudja megmenteni a másikat, hanem a szenvedése elhordozásában tud az empatikus, elfogadó jelenlétével részt venni (compassion).

Isten: Talán amit Jób könyvéből magunkkal hozhatunk, segíthet az Örökkévaló „pozicionálásában”. Mi közben olyan dolgok történtek vele, amelyekre nincs jó emberi magyarázata az Istenében bízó embernek, az Úr folyamatosan olyan kapcsolódási felületeket nyit meg, aktivizál, amelyek az isteni gyógyító erőt közvetítik számára. Ez az isteni proaktív dinamika képes olyan állandó teret létrehozni az értelmet kereső ember számára, amelyben a fájdalomával küszködve is megéli, hogy ez az otthona mindennel együtt mindörökké. *„Mert közülnk senki sem él önmagának, és senki sem hal önmagának; mert ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Tehát akár élünk, akár halunk, az Úréi vagyunk.”* (Róm 14,7–8)

A lelkész ilyenkor így fordulhat a gyászolóhoz:

- „Mintha teljesen egyedül maradt volna...” A felmerülő érzések közül – magára maradottság, egyedüllét, magány, félelem, bizonytalanság, hiányérzet – egyszerűen a magányosságtól való félelmet tükrözi a lelkész. A mondatban azonban ott rejlik az a lehetőség, hogy ha a szenvedés nyomása enyhül, akkor talán megláthatja azokat, akik körülveszik.

- „Talán kicsit olyan ez, mint amikor átélte, hogy Isten megszerette önt, egyedül ön volt ott, és a mindenható Isten...” – Ez a válaszlehetőség azt a kis reménységet fogalmazhatja meg, amely a fájdalom mondat mögött mint vágy jelenhet meg. Olyan transzcendens kontextusba helyezi a gyászolót, ahol az egyedüllét az „itt és mostban” az emberi létezés meghaladó mennyei haza lehetőségét kínálja.

- „Nem tudhatom, mit hoz a következő nap, de nem kell egyedül végigmennie ezen az úton. Itt vagyok, hogy együtt hordozzuk ezt a terhet, ameddig szüksége van rá.” Ez a mondat egyszerre fejezi ki a jelenlét biztosítását, és nyitva hagyja a lehetőséget a további megosztásra, közös gondolkodásra, imádságra. Ehhez a mondathoz azonban a lelkigondozó részéről komoly elköteleződésre van szükség. A beszélgetések felajánlása olyan folyamatot jelent, ahol jelentősége van az egyértelműen meghatározott kereteknek. A kliens és a lelkigondozó biztonsága érdekében is javasolt inkább több, rövidebb folyamatra szerződni, mint egy végtelenül hagyott „lesz, ami lesz” folyamatot sejtetni.

Mivel minden, a veszteségével küzdő emberrel folytatott lelkigondozói beszélgetés más módon van hatással a segítőre, ezért hangsúlyoznunk kell, hogy a lelkigondozói munka fókuszolt istenkapcsolati figyelmet, a beszélgetések folyamatos átdolgozását igényli az irgalmas Úrral.

Mit tegyek? – Keresztelőre készülve

Érdemes ebben a spiritualitás fókuszú szemléletmódban ránéznünk a lelkési hivatalok egy másik jellemző beszélgetésére is. Keresztelőre készülünk, amelyet az egyik házastárs jelentett be telefonon. Megbeszéltük vele a találkozás időpontját, azonban a beszélgetésre egyedül jött el. Néhány udvarias beszédfordulat után – indirekt módon, a mondatok között elrejtve – megjelenik a probléma. Ő, az anya meg van keresztelve, konfirmált, a közösséghez tartozó, az alkalmakon aktívan részt vevő, úrvacsorázó gyülekezeti tag. A férje, az apa nincs megkeresztelve, és nincs is egyházi kapcsolata. Az anya szeretné, ha az egyéves kisgyermekük részesülne a keresztségben, az apa viszont azon az állásponton van, hogy ha majd felnőtt a gyermek, akkor eldönti, hogy szeretne-e megkeresztelkedni. Fáj az anyá-

nak, hogy ez a dilemma ott feszül közöttük, mert – elmondása szerint – mindig meg tudnak beszélni mindent, nagyon egy hullámhosszon vannak a férjével.

A beszélgetés első részében egyszer csak ezt mondja a kliens a lelkésznek: „Nem gondoltam volna, hogy igaza lesz édesanyámnak, aki azt mondta, hogy nem hiába van megírva, hogy ne tedd a fedet hitetlenekkel felemás igába. Nem hittem el neki. Most pedig itt van ez a helyzet, és azt érzem, hogy bár nagyon szeretem a férjem, nem találok a megoldás lehetőségét sem. Talán ha ön (mondja a lelkésznek) elhívna ide magához, és megmondaná neki, hogy ha nem kereszteljük meg a gyermekünket, akkor el fog kárhozni...” (Itt sírva fakad, és szinte vigasztalhatatlanná válik).

Nagyon fontos, hogy a lelkész az erőteljes érzelmek megjelenésére jól reagáljon. Észre kell vennie, hogy itt olyan elakadásról van szó, amely nagyfokú óvatosságot igényel. A sírás közben valószínűleg jobb csendben jelen lenni, a kliens keze ügyébe tenni egy ilyen alkalmakra az irodában tartott papírzsebkendő-csomagot, és megvárni, hogy csendesüljön a helyzet.

A *kliens*. Szinte fojtogatják az erőteljes érzések, düh, harag, csalódottság, meg nem értettség, tehetetlenség, kiszolgáltatottság, szegény, bizonyosan büntudati elemek is jelen vannak a sodró dinamikájú érzései között. Fontos, hogy el tudta mondani, és a lelkészben – aki itt már a lelkigondozói eszköztárat használva, empatikusan, feltétlen elfogadással, ítélkezésmentesen, az érzések mentén haladva van jelen – értő hallgatóra talált. A gondolatait most még teljesen elborítják az érzelmei, nem tudná meghallani a felvetésre adott választ, mert most másra van szüksége, mint amit mondani tud... A szavai mögött megjelenő látens büntudata összetett, amelyben ott van a Szentírás, Pál apostol szava, az édesanyja figyelmeztetése, a saját kudarca, a lelkész előtti szegénye (nem vagyok olyan jó keresztény...), a gyermekéért való aggodalma. Ha ezekből a részekből állítanánk össze egy „aktuális istenképet” a számára, akkor bizony meglehetősen destruktív, romboló dinamikájú kép bontakozna ki belőle. Ezen tényleg csak sírni lehet...

A *lelkész*. Tiszteletben tartja a kliens aktuális helyzetét. Lelkigondozóként tudja, hogy itt most tudatosan nem a lelkési szerepéből megfogalmazott mondatoknak van helyük. Tudja, hogy az önmagában is csalódott édesanyának olyan támogató jelenlétre van most szüksége, amelyben egy kis plusz teret kap arra, hogy a fájdalmát megélve, a maga ritmusában haladva ismét bízhatson magában, elhihesse, hogy erre a helyzetre is lesz „megoldás”. A lelkész ezért fókuszált figyelemmel van jelen Isten és a kliense felé. Ebben a konfúz érzelmi helyzetben – érintődve a kliens sok nehéz érzésétől – igazán fontos kérdés, hogy Isten mit vár a lelkigondozótól. Igyekszik megkülönböztetni az Istentől jövő érintődéseit a kliens és a maga emocionális-kognitív tartalmaitól. Nagy kísértés, hogy azonnal leszögezze: abban biztos lehet, asszonyom, hogy a gyermeke emiatt nem fog elkárhozni. Kevés esetben fordul csak elő valóságosan ez a fajta félelem a tapasztalatok szerint. Amennyiben az első beszélgetés során az elkárhozás félelme mégis ismét előkerül, akkor viszont fontos reflektálni rá és elmondani, hogy a szeretet Istene most is – amikor mi aggodalmaskodunk ezért – éppen szeretetével veszi körül a kisgyermekét. A Szentírás pedig erről így tanúskodik: „*Aki hisz, és megkeresztelkedik, üdvözül, aki pedig nem hisz, elkárhozik.*” (Mk 16,16) Az apostol szavaiban szó sincs a keresztség hiánya és a kárhozat bármilyen kapcsolatáról sem. Biztosan megnyugtató lesz mindez a számára.

Isten: Talán az irgalom, ami legelőször eszembe jut Isten jelenlétéről ezekben a számomra is nagyon ismert helyzetekben, ahol a zavaros érzelmi és tudatos tartalmak keverednek oly módon, hogy az adott keretek között nem lehet egy megoldási lehetőséget mint egy szálát megfogni és kizárólag annak mentén eljutni az elképzelt megoldásig. Az irgalom – a kairosz kontextusában értelmezve-megélve – itt ismételtelen egy olyan mennyei teret hoz létre, amelyben az „itt és mostban” helye van a csetlő-botló, a büntudatával, kétségeivel viaskodó kliensnek is, és a rá figyelő, de a kliens megoldását nem

vizionáló, a saját elképzelését érvényesíteni nem akaró, a ráhagyatkozót az érzelmei mentén kísérő lelkigondozónak is. Tehát azt élem meg a hasonló lelkigondozói helyzetekben, hogy ott kapcsolódik hozzám, ahol igyekszem megkülönböztetni a magamét az istenitől. És ott kapcsolódik a klienshez, ahol a „mi hármás jelenlétünk” közösségi tapasztalattá válik a lelkigondozott számára – a fájdalom közös hordozásának megélése kapcsán. Ebben a közösségben találhat rá ismét a maga továbbvezető adekvát tartalmaira. Isten irgalma az ő számára az élet leheteténnek (*ruah*) lehetősége, gyógyító közeg.

- „Mennyi szinte kimondhatatlan nehéz érzés van itt most velünk...” Az éppen elcsituló zaklatott sírás végén-után nagyon érzékeny területen mozog a lelkigondozó és kliense. Az édesanya nagyon kitérül, és megmutatta a sebeit, a fájdalmait a lelkésznek. A sokféle nehéz érzés valódi terhet jelent a számára, a könnyei beszélnek szinte a szavai helyett. Nagy óvatosságot és érzékenységet kíván ez a helyzet a lelkigondozótól, aki a leginkább úgy tud a kliense mellett maradni, hogy nem jön zavarba a sírása közben, sőt igyekszik ehhez egyfajta biztonságos közeget teremteni a számára, majd nem félve attól, hogy a sírás megismétlődik, összefoglalja egy rövid mondatban a helyzetet. Ezzel lehetőséget ad az anyának arra, hogy a maga biztonságát keresve, megélve léphessen esetleg tovább a saját tempójában. Nem szabad siettetni a továbblépést semmiképpen, még akkor sem, ha a lelkész zavarja, hogy egy óra alatt itt nem lehet majd sokkal közelebb kerülni a problémához. A lelkigondozó tudja, hogy ez az idő feltétlenül szükséges a közös továbblépéshez, tehát itt már egyértelműen egy beszélgetéssorozatban gondolkodik, és valószínűleg ezt ajánlja fel kliensének.

Az előző lelkigondozói mondat után talán még fontos lehet ez az irány is:

- „Nagyon fontos a gyermek keresztelőjének a kérdése, jó, hogy eljött, hiszen sokféleképpen érinti a kapcsolódásainkat még a családban is...” Talán dilemmaként ott lehet a lelkész számára, hogy itt még nagyon a számtalan összetululó érzés hatása alatt van a kliensünk, és esetleg egy lényeges érzés tükrözése inkább segítené őt a biztonsága megélésében. Azonban ez a kis mondat is adhat annyi kapcsolódási felületet az anyának, amellyel élve a maga útján tud továbblépni a beszélgetésben. Behozhatja a fentebb említett érzések bármelyikét, megerősítést kap abban, hogy jó helyen van, a lelkésze az, akinek valóban beszélhet a fájdalomról, esetleg még újabb olyan lelki ajtókat is kinyithat, amelyekre eddig nem került sor. Az édesanya szavai mindenképpen fontos üzenetet jelentenek az istenképével kapcsolatban, a férjével való nem egyezés is tovább nyithatja a beszélgetés felületeinek ajtaját. A lelkigondozó itt már nagyon fülel arra – és valószínűleg újabb reflektív szinteket is beemel a kísérésbe –, hogy vajon a keresztelő a valódi probléma, vagy csupán apropója valami (akár teljesen) más nehézség kibomlásának.

A beszélgetés akkor tud majd az anya fontos témái mentén tovább folytatódni, amikor a kliens bizalma felépül Isten és a lelkész irányában, és nem fél elfogadni önmagát ebben az aktuális helyzetében.

Ami ezek után még feltétlenül szükséges

Tapasztalatom szerint az ilyen összetettséggű dilemmák, beszélgetések nagy emocionális-kognitív terhelést jelentenek a lelkigondozó számára. Hasonló jellegű beszélgetések után elengedhetetlenül fontos Isten elé állnia a megéléseivel. Ezek a beszélgetések nem az ima szép szavaival folynak, ez a fajta kommunikáció inkább önfeltáró, önreflektív karakterű, olyan, mint amikor a tanítvány mesél a mesterének, például amikor a hetvenkét tanítvány küldetéséről visszatért Jézushoz, és nem győzték neki mesélni az út közben velük történeteket.

Mert a klienseinkkel azon a közös úton járunk, amelyre Urunk hívott el, amelyhez tőle kaptuk a küldetésünket. A küldetéssel pedig a Lelket is megkaptuk ahhoz, hogy lelkigondozóként az irgalmasság cselekedeteit gyakorolva mi is megéljük: Isten szeretetéből élő testvérek vagyunk mindany-

nyian, akik a lelkipozozói folyamat alatt leírhatatlanul közel kerültek egymáshoz szerető Uruk gyógyító jelenlétében, közösségében.

„For with you is the fountain of life; in your light we see light”

Connections to the Spiritual Dimensions of Spiritual Care Conversation

- For pastoral counselors working from a theological-biblical perspective, God’s presence represents a truly lived, experienced healing dimension in which, through encounters and conversations (between God and pastoral counselor, God and counselee, counselor and counselee) dysfunctional structures are transformed and long-standing and increasingly hardened blockages are dissolved. By returning again and again to the source of life, life springs forth in an „environment of love” that conveys deep acceptance, community, intimacy (closeness), a desire for life, balance, and healing for both the client and the helper. This situation is true worship in the presence of various liturgical, homiletic, poimonic, and eucharistic aspects and elements, in the love of God. Our study delves into two pastoral topics that are likely to arise in pastoral conversations. The section dealing with support for mourners goes into more detail on the relevant aspects, while the topic of discussion around christening leaves room for further reflection on the pastoral care process. The focus is on the spiritual context of the relationship with God, where we seek opportunities for sensitive, understanding presence and attention.

Keywords: presence / pastoral care / healing relationships / emotions / love of God

Hivatkozott művek

- BAKK-MIKLÓSI Kinga – HÉZSER Gábor 2023. *Pasztorálpszichológia. Rendszerszemléletű alapok és gyakorlati szempontok segítőknél.* Kálvin Kiadó – Exit Kiadó – Erdélyi Múzeum Egyesület, Budapest–Kolozsvár.
- BODÓ Sára 2025. *Gyászidőben.* Kálvin Kiadó, Budapest.
- FABER, Heije – SCHOOT, Ebel van der 2024. *A lelkipozozói beszélgetés lélektana.* Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet – Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány, Budapest.
- FERRIS, Margaret 2004. *Együttérzés. Lelkipozozói és lelkievezetési alapismeretek keresztény segítőik számára.* Ford. Rohonczy Katalin. Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet – Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány, Budapest.
- GEEST, Hans van der 2004. *Négyszemközt. Példák a sikeres lelkipozozásra.* Ford. Vári Andrea. Semmelweis Egyetem TF – Párbeszéd (Dialógus) Alapítvány, Budapest.
- ROSTÁNÉ RIEZ Andrea – JOHANN Gyula 2025. Spirituális önismeret – Ahol az ég és a föld összeér. *Lelkipásztor*, 100. évf. 5. sz. 260–269. o. <https://doi.org/10.61894/LP.2025.100.5.3>
- SZABÓNÉ LÁSZLÓ Lilla 2023. *Poimenika. A lelkipozozás elmélete.* Károli Gáspár Református Egyetem – L’Harmattan, Budapest.
- SZENTMÁRTONI Mihály 1997. *Lelkipásztori pszichológia.* Pázmány Péter Katolikus Egyetem – Jel Kiadó, Budapest.
- WICKS, Robert J. 2023. *Elérhetőnek lenni... A jelenlét kihívása és ajándéka.* Ford. Szigeti-Cseke Zsuzsa. Sarutlan Kármelita Nővérek, Magyarország.